

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ЛУЧКІНА-ЗАГОРОДНЯ Любов Василівна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ МОВНИХ КУРСІВ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах інформаційної експансії та гібридних викликів підготовка майбутнього вчителя-словесника потребує переосмислення традиційних підходів. Проблема розвитку критичного мислення є об'єктом прискіпливої уваги наукового співтовариства. Теоретико-методологічні засади критичного мислення закладені у працях зарубіжних дослідників, зокрема О.Збарської, М. Ліпман, К. Мередіт, Р. Пол, Д. Халперн. Вони визначили структуру критичного мислення та механізми його функціонування в освітньому процесі. Зокрема, для лінгвістичного складника критичного мислення засадниче значення мають розвідки в галузі критичного дискурс-аналізу та теорії мовного впливу, представлені в працях Р. Водак, Т. ван Дейка, Н. Фейрклафа.

В українському науковому просторі значний внесок у розробку цієї проблематики зробили Г. Кієнко-Романюк, О. Пометун, С. Терно, О. Тягло та інші науковці, які адаптували світові методики до вимог вітчизняної загальної середньої та вищої педагогічної освіти. Зокрема, лінгвальні аспекти комунікації, стратегії маніпулятивного впливу та механізми мовної сугестії, що потребують критичної деконструкції, досліджували Ф. Бацевич, О. Селіванова, Л. Мацько, О. Стішов.

Питання щодо вдосконалення мовної та методичної підготовки майбутніх педагогів у контексті формування професійних компетентностей висвітлено у працях С. Карамана, К. Климової, М. Пентилюк, О. Семеног, Л.Скуратівського, Г. Шелехової та інших.

Попри наявність ґрунтовних розвідок, механізми інтеграції технологій критичного мислення саме в зміст теоретичних мовних та методичних курсів, зокрема «Сучасна українська мова», «Стилістика», «Методика навчання української мови», у педагогічних закладах вищої освіти потребують додаткової конкретизації, оскільки вчитель-словесник має не лише володіти цими навичками сам, а й бути готовим до формування їх у здобувачів загальної середньої освіти.

Критичне мислення в контексті лінгвістичної підготовки ми розглядаємо як здатність здобувача освіти аналізувати мовні явища в їхньому соціальному та комунікативному контекстах, спираючись на вміння самостійно працювати над новим матеріалом, аналізувати факти, ідеї, формувати власну думку про них; розмірковувати над тим, яким шляхом здійснюється робота над новим матеріалом, як нові знання долучаються до тих, що вже були відомими; сприймати як незалежне існування різних поглядів на той самий предмет; аргументовано пояснювати свою позицію, враховуючи особливості ситуації спілкування, з повагою ставлячись до поглядів інших осіб; бачити зв'язок нової інформації зі своїм життєвим досвідом, можливість використання її для розв'язання життєвих проблем.

Слід зазначити, що мовні курси мають потужний потенціал для розвитку критичного мислення завдяки орієнтації на:

- *аналітико-лінгвістичний аспект*: вивчення морфології чи синтаксису не повинно обмежуватися формальним розбором. Ефективним є використання методів таксономії Блума, де від простого відтворення правил студенти переходять до аналізу функціонування граматичних одиниць в маніпулятивних текстах;

- *деконструкцію медіатекстів*: у межах мовних курсів доцільно впроваджувати вправи на виявлення мовних засобів прихованого впливу (евфемізмів, оцінної лексики, синтаксичних паралелізмів тощо) в текстах засобів масової інформації та соціальних мереж, що формує «лінгвістичну пильність» майбутнього вчителя;

- *дискусивні практики*: використання технологій «Шість капелюхів мислення» (за Е. де Боно) або «Дискусія-полілог» під час обговорення дискусійних питань мовної політики чи нормотворення сприяє розвитку здатності бачити проблему з різних боків та аргументувати власну позицію.

Для ефективної реалізації критичного мислення в закладах вищої педагогічної освіти доцільно використовувати:

- метод «Фішбоун» з метою аналізу причиново-наслідкових зв'язків у мовних процесах (наприклад, динаміка засвоєння правописних норм);

- діаграму Венна для порівняльного аналізу суміжних лінгвістичних категорій;

- метод «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався» у процесі вивчення складних тем теоретичної граматики, завдяки якому розвивається самостійність, відбувається порівняння початкових знань з набутими.

Отже, формування критичного мислення майбутніх учителів-словесників під час вивчення мовних курсів трансформує роль студента з пасивного реципієнта інформації на активного дослідника мови. Це не лише підвищує якість філологічної підготовки, а й формує готовність майбутнього вчителя до реалізації вимог НУШ, де розвиток критичного мислення учнів визначено як одну із ключових наскрізних ліній.

Список використаних джерел

1. Авторський курс з розвитку критичного мислення, заснований на методиці Ольги Збарської : навчальний посібник / укладачі Н. І. Олексіївна. М.Черненко, О. І. Папач. – Львів-Торунь : Ліха-Прес, 2025. – 374 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
3. Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Харків : Основа, 2007. 176 с.
4. Пометун О. І. Основи критичного мислення: навч. посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 216 с.
5. Семеног О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О. М. Семеног. – Суми : Мрія-1 тов, 2005. – 404 с.
6. Терно С. О. Критичне мислення: стратегії та процедури / С. О. Терно. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2015. Вип. 44(2). С. 227-230.

МАГОПЕЦЬ Олена Анатоліївна

ІНТЕГРАЦІЯ ПІДХОДІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

Сучасна парадигма економічної освіти перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлена переходом від традиційної трансляції репродуктивних знань до формування складних когнітивних компетентностей. У цьому контексті спеціальність «Облік і оподаткування», яка займає важливе місце у системі економічної освіти, потребує переосмислення методичних підходів до підготовки фахівців.

Незважаючи на те, що облік традиційно базується на системному аналізі господарських процесів, тривалий час у навчальному процесі домінував процедурний підхід, який зводився до засвоєння алгоритмів відображення господарських операцій. Такий підхід є обмеженим, оскільки не забезпечує формування здатності до глибокого аналізу інформації, її інтерпретації та прийняття обґрунтованих професійних рішень. В умовах сучасних трансформацій економічного середовища ці обмеження проявляються особливо виразно та посилюються під впливом низки взаємопов'язаних чинників.

По-перше, масштабна цифровізація бізнес-середовища, пов'язана з упровадженням технологій штучного інтелекту, Big Data та хмарних обчислень, призводить до автоматизації рутинних облікових процедур. У таких умовах

critical thinking of education seekers in the process of learning a foreign language	Формування критичного мислення здобувачів освіти у процесі навчання іноземної мови	
Svitlana Lazarenko TBLT as an effective approach to teaching students how to translate English-language legal terminology	Лазаренко Світлана TBLT як ефективний підхід до навчання студентів перекладу англomовної юридично спрямованої термінології	207
Oleksandr Leonov Formation of critical thinking in the conditions of cognitive influence of the latest technologies	Леонов Олександр Формування критичного мислення в умовах когнітивного впливу новітніх технологій	209
Alla Lisohor Critical thinking as a meta-competence in design education: the role of project-based learning (pbl)	Лісогор Алла Критичне мислення як метакомпетентність в освіті з дизайну: роль проектного навчання (pbl)	211
Iryna Lopatynska Developing critical thinking while learning a foreign language for professional guidance	Лопатинська Ірина Формування критичного мислення під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	214
Liubov Luchkina-Zahorodnia Formation of critical thinking during the study of language courses by students of pedagogical institutions of higher education	Лучкіна-Загородня Любов Формування критичного мислення під час вивчення мовних курсів студентами педагогічних закладів вищої освіти	218
Olena Mahopets Integration of critical thinking approaches into the educational process of preparing applicants for the specialty "accounting and taxation"	Магопець Олена Інтеграція підходів критичного мислення в освітній процес підготовки здобувачів за спеціальністю «облік і оподаткування»	220
Serhii Mahopets Critical thinking in an academic environment as the basis for professional training of road transport specialists	Магопець Сергій Критичне мислення в академічному середовищі як основа професійної підготовки фахівців автомобільного транспорту	223